

Réné Joffroy, Le trésor de Vix (Côte-d'Or). Paris, Presses Universitaires de France, 1954. Stran 68, tab. 32. Cena 1200 fr.

Vykopávky, vedené od roku 1929 a po válce obnovené roku 1946, na návrší Mont Lassois nad vesnicí Vix (5 km sss od Châtillon) v místě, jež pro výhodnou strategickou polohu nad údolím Seiny ukazuje osídlení už od doby neolitické a intensivní obydlí v době železné a zvláště v 6. století př. n. l., odkryty opevněné sídliště, které přineslo množství cenných nálezů. V obydlích se našlo velké množství kovových předmětů užitkových i šperků, věci ze skla, z jantaru a zvláště nepřeborná spousta materiálu keramického z doby hallstattské. Pro datování sídliště jsou důležité početné fragmenty černofigurové řecké keramiky. Při hledání nekropole k sídlišti se připadlo roku 1953 na mohutnou hrobku. Byl to původně tumulus o průměru 42 m, o pravděpodobné výšce kamenné podstavky 5—6 m; z ní se dochovala jen spodní vrstva. Hrobní komora o obdélném půdoryse (3,1 m × 2,7 m) byla kdysi kryta dřevěným překrovem s deskami; ten se časem zřítíl a poškodil milodary v ní uložené, jež však zůstaly uchráněny před pozdějším vyloupením.

Nalezený hrobní inventář je značně bohatý. Jsou to zvláště: velký bronzový kráter, bronzové misky a oinochoe, stříbrná miska, rozmanité šperky (zlatá čelenka, fibule, prsteny, náhrdelník z jantarových perel a j.), jimiž byla zdobena pohřbená zemřelá (podle kostry asi 30—40letá), železné kování vozové korby svědčící pro pohřeb na voze, kovové předměty, attická černofigurová váza a j. Nejcennější je mistrovsky pracovaný bronzový kráter s volulovými uchy (vysoký 1,49 m, o průměru bání 1,27 m a šířce ústí 1 m) z masivního kovu o váze 208,6 kg, s bohatou plastickou výzdobou pracovanou reliéfne. Je to největší řecký bronzový kráter vůbec, jak vyplývá z autorova srovnání se známými jinými velkými bronzovými krátery (z Trebeniště, v Mnichově, Nîmes, v Britském muzeu) — jejich tvar a velikost jsou srovnány v náryse v příloze 1. Autor upozorňuje na Herodotovu zprávu (I 70), kde se mluví o velikém kráteru o kapacitě 300 amfor (asi 1200 l), který byl původně určen jako dar Spartanů pro krále Kroisa, ale dostal se do Heraia na Samu.

Figurální vlys na hrdle nádoby v archaickém stylovém podání zobrazuje jezdce na osmi dvojkolých vozech se čtverospřežím v pohybu směrem vpravo; ti se střídají s pěšimi hoplity s korintskou přilbou na hlavě. Všechny postavy jsou v profilu. V podání se umělec vyhýbal monotonii. Ústí bylo uzavřeno poklicí (o váze 13,8 kg) konkválně prohloubenou, zdobenou listky v paprskovitě soustavně a bronzovou soškou ženy (19 cm) v dlouhém chitonu, s himatiem na hlavě, s tváří archaicky se usmívající. Z klenotů vyniká zlatý diadém o váze skoro 1/2 kg, jedinečný svého druhu, který nemá analogie mezi řecko-římskými dochovanými šperky. Proto autor připouští jeho původ řecko-skytský. Je však možno pokládati čelenku, jak poukázal Ch. Picard (RA 45, I, 1955, 49—53), za práci řeckou, při čemž její výzdobné články (okřídlené Pegasy a konce ve tvaru makovice) interpretuje jako motivy s funerární symbolikou. Tvarově je pěkná stříbrná fiala se zlacením (o váze 33 dkg, šířka 23 cm), jež má svůj protějšek v podobném exempláři z Maikopu v Berlíně.

Pro datování hrobního nálezu má zvláště mezi milodary význam černofigurová attická váza, zdobená výjevem amazonomachie, a attická miska; obojí lze datovati do l. 530—520. Z konce 6. století pochází pravděpodobně bronzová oinochoe původu etruského. Tyto předměty podávají terminus post quem, a proto datuje autor nálezkou kolem roku 500 př. n. l. Toto oppidum bylo podle J. opuštěno brzy po roku 500. Jak však ukazuje E. Cavaignac (Bulletin de l'Association G. Budé, 1955, č. 2, 33 n.), je možno připustit, že pohřeb ženy, jež byla pravděpodobně kněžkou ze vznešeného rodu, mohl připadnout i do pozdní doby 5. století. Nesnadnou otázku proveniencí kráteru nemůže autor řešit s určitostí a připouští jeho původ etruský nebo korintský, ale nevylučuje ani spartský nebo tarentský. Jiní, na př. J. Delepierre (Le sujet de la frise du cratère de Vix, 1954) podle stylu výzdoby a tvaru písmen abecedy, užití jako pomocných značek pro umístění článků výzdoby, dokazují, že kráter byl vyroben v Argu. Nejistota zůstává, jak se asi dostal kráter, tak význačný artefakt, do kraje Bourgogne. Joffroy pomýšlí na vodní cestu z Massilie, kam mohl být dovezen jako korintský import přes Etrurii. I připouští možnost transportu přes Alpy, ale s rozloženými články kráteru; byl prý sestaven asi řeckým odborníkem teprve na místě. Delepierre (uv. sp.) předpokládá cestu z Argu do Popádi (na př. do Spiny) a odtud přes

Alpy do Gallie. Cavaignac nevěří, že byl dopraven do Vix obvyklými obchodními cestami, nýbrž že to byl votivní dar kmene Lingonů a Senonů z kořisti získané v Etrurii — podle C. už v 2. pol. 5. století — a věnované do významné jejich svatyně. Není však, myslím, pravděpodobné, že by votivní dar božstvu byl dán do hrobu pohřbené ženy, i když byla vznešeného původu a zemřela předčasně.

V příloze je podán výsledek analýzy chemické, mikroskopické a spektrografické a antropologický posudek lebky pohřbené ženy vysoko společensky stojící, jež mohla být členkou vládařské rodiny nebo kněžkou. Otázka datování, původu a určení nemůže být pokládána za definitivně rozřešenu, zvláště proto, že jde o nález v kraji ojedinelý. Možná, že jiné další archeologické nálezy přinesou nějakou novou oporu pro přesnější zjištění.

Gabriel Hejzlar

Jean Marcadé, Recueil des Signatures de Sculpteurs Grecs. Livraison première. Paris, Boccard, 1953. Listů 123, tab. XXIV.

Francouzské vycopávky, jež provádí v Delfách École Française d'Athènes, přinesly množství nápisů, které jsou běžně publikovány v časopisech a z nichž jeden soubor vydal Robert Flacelière ve Fouilles de Delphes, tome III (Épigraphie), fasc. 4, 1954. Část materiálu vybranou z této bohaté epigrafické zně, přinášející signatury řeckých sochařů, soustředil do tohoto svazku Marcadé, významný znalec památek řecké skulptury. K zpracování jej vedla snaha, soustřediti nápisný materiál, rozptýlený po archeologických a epigrafických a jiných publikacích, pro potřeby archeologa a uměleckého historika. Zvláštní ceny dodává práci autorova důvěrná znalost epigrafických dokladů v originálech, jež znovu pečlivě prozkoumal.

Do tohoto prvního svazku, který bude mít pokračování, zařadil jména sochařů, kteří byli podle svědectví nápisů činní v Delfách nebo jejichž výtvoř tam kdysi stály. Je tu 62 signatur sochařů od 6. století, a zvláště z 5. a 4. století, při čemž nejsou některá jména pro fragmentárnost archeologického dokumentu dosti doložena. Uspořádání je abecední, jež se jeví pro užívání knihy praktické.

U každého kamenného dokumentu je podán stručný jeho popis; je uvedeno místo nálezu, uložení, stav dochování, materiál, rozměry, míra písmen, nárys nápisu a foto záběr stavu base nebo stylobatu s nápisem, a mnohde je podána i rekonstrukce stavebního článku, takže čtenář může dobře sledovat ten který doklad skoro jako originál. Přes malé rozměry jsou obrazy a fotografie až na několik výjimek zcela zřetelné. Není-li třeba faksimile nápisu, podává se jen jeho transkripce v běžném písmě s jeho rekonstrukcí nebo s jeho doplněním. V stručném komentáři se autor dotýká problematiky nápisu, shrnuje dosavadní řešení problémů daného textu s náznakem nesnázi, jež snad skýtá u jmen dochovaných neúplně, podává své čtení a interpretaci a pronáší i své hypotезy koncisním odůvodněním pro zvolené čtení vlastní. Resumuje dosavadní diskusi týkající se otázky identifikace dochovaného nápisného jména se jménem mistra jinak známého epigraficky nebo z literatury, zajímá se o chronologii nebo o určení, o jakou jde asi sochu, z níž je dochována jen podstava nebo i nevelká spodní část. Uvedena je dosavadní publikace nápisu, zvláště její editio princeps a datování jeho. Je přirozeně disproporce v dokumentaci u jednotlivých mistrů podle jejich významu a množství antických svědectví epigrafických i z jiných míst, k nimž připojuje autor ovšem i svědectví literární. Z pramenů literárních je zde známa asi polovička jmen, s níž se dají identifikovati mistři poznání z nápisů.

Při kartotečním uspořádání 112 listů, v němž každé jméno má svůj list anebo několik listů, stává se, že při řadě jmen s malou dochovanou dokumentací zůstávají prázdné celé stránky. U významných mistrů, jako jsou na př. Kalamis, Kresilas, Kefisodotos, Praxiteles, Lysippos a j., připojuje autor texty literární, stručný a kriticky hodnocený výběr bibliografie a dotýká se problematiky pojící se k jednotlivým jménům umělců. Mnoho místa je věnováno na př. dílu Lysippovu. Pozoruhodné je, že M. připouští autentičnost signatury jména Lysippova u Heraklea v paláci Pitti. Poněvadž se některé jejich nápisy od prvního publikování ztratily, používá autor jen starší jejich transkripce, anebo staršího faksimile. Mnohdy je jméno sochaře doloženo i z jiných míst epigraficky nebo literárně, takže se jeho profil projeví jasněji, na př. z Olympie a z athénské agory nebo akropole; zde se mohl na př. opřít o nový soupis nápisů, jež vydal A. E. Raubit-